

Міністерство освіти і науки України
Харківська національна академія міського господарства

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійного вивчення курсу

«Страхування»

(для студентів заочної форми навчання за напрямом
0501 «Економіка і підприємництво» (6.030504 «Економіка підприємства»
і 6.030509 «Облік і аудит») та слухачів другої вищої освіти, спеціальностей
7.050107 «Економіка підприємства» і 7.050106 «Облік і аудит»)

Методичні вказівки до самостійного вивчення курсу «Страховання» (для студентів заочної форми навчання за напрямом 0501 «Економіка і підприємництво» (6.030504 «Економіка підприємства» і 6.030509 «Облік і аудит») та слухачів другої вищої освіти, спеціальностей 7.050107 «Економіка підприємства» і 7.050106 «Облік і аудит») / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: Ю. Ю. Леонт'єва, А. В. Ковалевська. – Х.: ХНАМГ, 2008. – 40 с.

Укладачі: Ю. Ю. Леонт'єва, А. В. Ковалевська, к.е.н., доц.

Рецензент: А. Є. Ачкасов, д.е.н., проф.

Рекомендовано кафедрою економіки і управління будівництвом і міським господарством факультету післядипломної освіти і заочного навчання, протокол № 1 від 27 серпня 2007 р.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
1. Зміст дисципліни	5
1.1. Змістові модулі.....	5
1.2. Розгорнутий зміст дисципліни.....	6
1.3. Плани лекцій.....	9
2. Самостійна робота студентів.	11
2.1. Теми рефератів.	11
2.2. Тестові завдання з курсу.....	13
3. Поточний і підсумковий контроль знань.....	29
3.1. Критерії оцінювання знань і вмінь студентів.....	29
3.2. Контрольні питання до іспиту(заліку)	29
Термінологічний словник.....	32
Список літератури	40

ПЕРЕДМОВА

Діяльність в умовах ринку супроводжується різного роду ризиками. Тому принципово міняються характер і функції страхування в Україні, зростає його значення як ефективного, раціонального, економічного і доступного засобу захисту майнових інтересів суб'єктів, що господарюють, виробників товарів і послуг, а також громадян.

Ринок страхових послуг є одним з необхідних елементів ринкової інфраструктури, тісно пов'язаним з ринком засобів виробництва, споживчих товарів, ринком капіталу і цінних паперів, праці й робочої сили. У країнах розвиненої економіки страхова справа має найширший розмах, забезпечує підприємцям надійну охорону їхніх інтересів від несприятливих наслідків різного роду техногенних аварій, фінансових ризиків, криміногенних факторів, стихійних та інших нещасть. В умовах панування державної форми власності й адміністративно-командної системи управління в нашій країні потенціал інституту страхування не міг бути розкритий повною мірою, сфера його застосування була обмежена. Страхової справи в її справжньому значенні не було і не могло бути, оскільки не було основи - приватного підприємництва і самостійності суб'єктів, що господарюють.

Перехід до ринкових відносин, формування багатокладної системи господарювання, заснованої на різноманітних формах власності, створюють об'єктивні передумови для активного впровадження у сферу економіки страхування як одного з гарантів забезпечення фінансової стійкості суб'єктів, що господарюють. Тепер вони самі повинні піклуватися про власне економічно стійке положення, схоронність матеріальних об'єктів, кредито- і платоспроможність. Збитки від стихійних лих, техногенних аварій та ін. повинні мати надійне й гарантоване фінансове джерело покриття.

Розвиток підприємницької діяльності громадян приводить до появи у товаровиробників засобів і предметів виробництва, що також вимагає страхового захисту. Починаючи підприємницьку діяльність, громадяни включаються в такі взаємовідносини, при яких фінансова чи господарська неспроможність їхніх партнерів може призвести до зростання збитків. Відповідно виникає ще одна область, що розширює сферу застосування страхування (страхування комерційних, фінансових ризиків, втрати прибутку та ін.).

В умовах повної господарської самостійності підприємств, розширення їхньої свободи і підвищення відповідальності за прийняті рішення посилюється роль роботодавця. Як свідчать фахівці, ризик відноситься до факторів, що обмежують капіталовкладання і підприємницьку активність. Спроби піти від ризику, як правило, супроводжуються скороченням темпів виробництва, а також робочих місць. Нестабільним стало положення працівників, які займаються створенням і освоєнням нових технологій, продукції, товарів.

Страхування ризиків підприємців при інвестуванні коштів у науково-технічний комплекс посилює зацікавленість у збереженні зайнятості висококваліфікованих фахівців.

Отже в умовах ринку, що супроводжується різноманітними ризиками, зростає значення страхування як важливого засобу захисту майнових інтересів юридичних і фізичних осіб. У сферу страхування втягуються нові суб'єкти як з боку осіб, які пропонують страхові послуги, так і з боку одержувачів цих послуг.

Мета вивчення дисципліни: надання знань щодо страхового захисту майнових інтересів юридичних і фізичних осіб на випадок настання ризикових ситуацій, організації страхового ринку та страхових компаній.

Завдання вивчення дисципліни: вивчення сутності й ролі страхування, організація розвитку страхового ринку, державного регулювання страхової діяльності; набуття вміння аналізувати ринок страхових послуг, оцінювати фінансову стійкість страхових компаній.

Предмет вивчення в дисципліні: відносини, що виникають у процесі формування розподілу й використання страхових фондів.

Курс ґрунтується на знаннях отриманих під час вивчення таких економічних курсів, як «Економічна теорія», «Економічні ризики», «Системний аналіз» та інших курсів варіативної частини навчального плану ВНЗ.

Важливість курсу визначається сучасними умовами розвитку світового господарства та необхідністю інтеграції України як самостійної держави в світове господарство.

- 1. Зміст дисципліни** поділено на два навчальні модулі, що складаються з дванадцяти тем теоретичного й практичного спрямування.

1.1 Змістові модулі:

Змістовий модуль 1   **Базові поняття та основні елементи системи взаємовідносин між страхувальником і страховиком**

Тема 1. Сутність, принципи і роль страхування.
Тема 2. Класифікація страхування.
Тема 3. Страхові ризики та їх оцінювання.
Тема 4. Страховий ринок.

Змістовий модуль 2   **Страховий ринок, його державне регулювання, основні види (класи) страхування**

Тема 5. Страхова організація.
Тема 6. Державне регулювання страхової діяльності.
Тема 7. Особисте страхування.
Тема 8. Майнове страхування.
Тема 9. Страхування відповідальності.
Тема 10. Перестраховання і співстрахування.
Тема 11. Доходи, витрати і прибуток страховика.
Тема 12. Фінансова надійність страхової компанії.

1.2. Розгорнутий зміст дисципліни

Змістовий модуль 1

Базові поняття та основні елементи системи взаємовідносин між страхувальником і страховиком

Тема 1. Сутність, принципи і роль страхування

Необхідність страхового захисту як важливого засобу економічної безпеки суб'єктів господарювання та життєдіяльності людей на випадок шкоди, зумовленої ризиковими обставинами. Страхові фонди як матеріальна основа страхового захисту. Форми організації фондів страхового захисту. Самострахування, його джерела й межі доцільного застосування.

Виникнення та етапи розвитку страхування. Сутність страхування. Місце страхування в системі економічних категорій. Функції страхування. Сфери застосування страхування.

Принципи страхування: страховий інтерес, максимальна добросовісність суб'єктів страхування, відшкодування втрат у межах збитків, франшиза, суброгація.

Роль страхування в активізації бізнесу, економії коштів, що резервуються на покриття можливих утрат від непередбачених обставин, та в ефективнішому формуванні й використанні фондів соціального призначення, збільшенні обсягів інвестицій.

Тема 2. Класифікація страхування

Поняття класифікації, її наукове і практичне значення.

Ознаки класифікації, історичні, економічні, юридичні.

Класифікація за об'єктами страхування. Галузі страхування: майнове, страхування відповідальності, особисте страхування. Види страхування. Класифікація за родом небезпеки: страхування ризиків від вогню, інженерних, сільськогосподарських, транспортних, фінансово-кредитних та інших ризиків.

Класифікація за формами проведення. Обов'язкове страхування. Добровільне страхування.

Класифікація за статусом страхувальника. Страхування юридичних осіб усіх форм власності. Страхування громадян.

Тема 3. Страхові ризики та їх оцінювання

Поняття ризику. Основні характеристики ризику. Рівень ризику. Частота ризику й розмір шкоди.

Керування ризиком. Роль ризик-менеджменту у виявленні, розпізнаванні, ідентифікації та визначенні методів впливу на ризик. Виключення ризику. Активне й пасивне запобігання ризику. Суб'єктивні й об'єктивні ризики. Матеріальні й нематеріальні ризики. Чисті й спекулятивні ризики. Фундаментальні й часткові ризики. Визначення страхового ризику.

Ознаки страхового ризику. Специфіка ризиків у страхуванні майна, відповідальності в особистому страхуванні.

Оцінка ризику й визначення доцільності його страхування. Критерії визначення ціни страхування. Структура й основи розрахунку страхових тарифів.

Тема 4. Страховий ринок

Поняття страхового ринку, суб'єкти страхового ринку. Страхові послуги як об'єкти взаємовідносин страховиків і страхувальників. Роль посередників: страхових агентів і брокерів. Перспективи розвитку страхового ринку України.

Сутність і завдання маркетингу в страхуванні. План маркетингу. Інформаційне забезпечення маркетингових досліджень. Реалізація страхових послуг. Страхові договори, порядок їх підготовки й укладання. Права й обов'язки сторін. Контроль за виконанням договорів.

Змістовий модуль 2

Страховий ринок, його державне регулювання, основні види (класи) страхування

Тема 5. Страхова організація

Страхова індустрія як частина сфери послуг. Її організаційні форми. Порядок створення, функціонування і ліквідації страхових компаній. Товариства взаємного страхування. Спеціалізація страховиків. Умови залучення іноземних інвесторів до створення страхових організацій.

Ресурси страховика: фінансові, матеріальні, трудові, інформаційні.

Структура страхових компаній. Центральний офіс. Філіали й представництва. Управління страховою компанією. Страхові об'єднання.

Тема 6. Державне регулювання страхової діяльності

Необхідність і значення державного регулювання страховою діяльністю. Шляхи наближення законодавчої і нормативної бази страхування до міжнародних стандартів.

Органи нагляду за страховою діяльністю та їх функції. Реєстрація і ліцензування страховиків. Контроль за діяльністю страховиків.

Тема 7. Особисте страхування

Страхування життя і його основні види. Змішане страхування життя. Довічне страхування. Страхування до одруження.

Страхування пенсій (ренти).

Обов'язкові види страхування від нещасних випадків і професійних захворювань. Страхування від нещасних випадків на транспорті, військовослужбовців і працівників ризикових професій.

Добровільне індивідуальне й колективне страхування від нещасних випадків.

Медичне страхування. Суб'єкти й об'єкти страхування. Умови обов'язкового медичного страхування. Добровільне медичне страхування.

Тема 8. Майнове страхування

Страхування майна юридичних осіб: об'єкти й суб'єкти страхування, страхові події, порядок укладання договорів, умови відшкодування збитків.

Особливості страхування сільськогосподарських підприємств: страхування врожаю сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень, страхування тварин, страхування будівель та іншого майна.

Страхування технічних ризиків.

Страхування транспортних засобів: автомобільного та іншого наземного, морського, авіаційного транспорту. Страхування вантажів.

Страхування майна громадян: будівель і споруд, тварин, домашнього та іншого майна.

Тема 9. Страхування відповідальності

Страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів. Моторне (транспортне) страхове бюро і його функції. Міжнародна система "Зелена картка". Страхування відповідальності власників інших видів транспорту.

Страхування відповідальності роботодавців.

Страхування відповідальності товаровиробників за якість продукції.

Страхування відповідальності за забруднення довкілля.

Тема 10. Перестраховання і співстраховання

Необхідність і сутність перестраховання, стан і перспективи його розвитку, суб'єкти перестраховання. Ринки перестраховання. Вимоги, що ставляться до перестраховання ризиків нерезидентів.

Методи перестраховання. Факультативне перестраховання. Облігаторне перестраховання. Порівняльний аналіз методів перестраховання.

Форми проведення перестрахових операцій. Пропорційне перестраховання. Квотні та ексцендентні договори пропорційного перестраховання, їх характеристика, переваги та недоліки.

Непропорційне перестраховання: на базі ексценденту збитку, на базі ексценденту збитковості.

Співстраховання і механізм його застосування.

Тема 11. Доходи, витрати і прибуток страховика

Склад доходів страховика. Доходи від страхової діяльності. Зароблені страхові премії, порядок їх визначення. Доходи від інвестування тимчасово вільних коштів.

Витрати страховика: їх склад і економічний зміст. Собівартість страхової послуги. Виплата страхових сум і страхового відшкодування. Витрати на утримання страхової компанії.

Прибуток страховика. Визначення прибутку від страхової діяльності. Розподіл прибутку. Оподаткування страховиків.

Тема 12. Фінансова надійність страхової компанії

Поняття фінансової надійності страховика і значення останньої. Формування збалансованого страхового портфеля. Вибір ризиків. Тарифна політика. Перестраховування як метод забезпечення фінансової надійності.

Фінансові методи забезпечення надійності страхових компаній. Платоспроможність страховика, умови її забезпечення. Власні кошти страховика. Технічні резерви, їх склад. Показники платоспроможності. Порядок їх обчислення.

1.3. Плани лекцій

Змістовий модуль 1. Базові поняття та основні елементи системи взаємовідносин між страхувальником і страховиком

Тема 1. Сутність, принципи і роль страхування

1. Необхідність страхового захисту.
2. Виникнення та етапи розвитку страхування.
3. Принципи страхування.
4. Роль страхування.

Література: осн. – 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, додат. – 1, 2, 3.

Тема 2. Класифікація страхування

1. Класифікація страхування, її наукове та практичне значення.
2. Ознаки класифікації.
3. Класифікація за об'єктами страхування. Галузі страхування.
4. Класифікація за формами проведення.
5. Класифікація за статусом страхувальника.

Література: осн. – 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, додат. – 1, 2, 3.

Змістовий модуль 2. Страховий ринок, його державне регулювання, основні види (класи) страхування

Тема 3. Страхові ризики та їх оцінювання

1. Поняття ризику.
2. Управління ризиком.
3. Оцінка ризику.

Література: осн. – 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, додат. – 1, 2, 3.

Тема 4. Страховий ринок

1. Поняття страхового ринку, суб'єкти страхового ринку.
2. Сутність і завдання маркетингу в страхуванні.

Література: осн. – 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, додат. – 1, 2, 3.

Тема 5. Страхова організація

1. Страхова індустрія як частина сфери послуг.
2. Ресурси страховика.
3. Структура страхових компаній.

Література: осн. – 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, додат. – 1, 2, 3.

Тема 6. Державне регулювання страхової діяльності

1. Необхідність і значення державного регулювання страховою діяльністю.
2. Органи нагляду за страховою діяльністю та їх функції.

Література: осн. – 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, додат. – 1, 2, 3.

Тема 7. Особисте страхування

1. Страхування життя і його основні види.
2. Страхування пенсій (ренти).
3. Обов'язкові види страхування.
4. Добровільне індивідуальне й колективне страхування.
5. Медичне страхування.

Література: осн. – 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, додат. – 1, 2, 3.

Тема 8. Майнове страхування

1. Страхування майна юридичних осіб.
2. Особливості страхування сільськогосподарських підприємств.
3. Страхування технічних ризиків.
4. Страхування транспортних засобів. Страхування вантажів.
5. Страхування майна громадян.

Література: осн. – 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, додат. – 1, 2, 3.

Тема 9. Страхування відповідальності

1. Страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів.
2. Страхування відповідальності роботодавців.
3. Страхування відповідальності товаровиробників за якість продукції.
4. Страхування відповідальності за забруднення довкілля.

Література: осн. – 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, додат. – 1, 2, 3.

Тема 10. Перестраховання і співстрахування

1. Необхідність і сутність перестраховання.
2. Методи перестраховання.
3. Форми проведення перестрахових операцій.
4. Непропорційне перестраховання.
5. Співстрахування і механізм його застосування.

Література: осн. – 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, додат. – 1, 2, 3.

Тема 11. Доходи, витрати і прибуток страховика

1. Склад доходів страховика.
2. Витрати страховика: їх склад і економічний зміст.
3. Прибуток страховика.

Література: осн. – 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, додат. – 1, 2, 3.

Тема 12. Фінансова надійність страхової компанії

1. Поняття фінансової надійності страховика.
2. Фінансові методи забезпечення надійності страхових компаній.

Література: осн. – 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, додат. – 1, 2, 3.

2. Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів спрямована на поглиблення вивчення курсу «Страховання». Запропоновані завдання надають студентам можливість закріпити теоретичний матеріал, розглянути окремі питання курсу більш детально, провести самоконтроль знань.

Завдання для самостійної роботи складаються з :

- тем рефератів, які є альтернативою теоретичних питань розрахунково-графічної роботи. Проблеми, що розглядаються при виконанні реферативних робіт, спрямовані на розвиток творчих здібностей студентів, вміння висловлювати власні міркування на основі засвоєного матеріалу і оцінювати нові факти;
- тестових завдань, які містять три частини:
  - у першій студенту необхідно дати визначення запропонованих понять;
  - у другій треба визначити поняття, що характеризують запропоновані визначення;
  - у третій із запропонованих варіантів відповідей треба обрати декілька відповідей.

2.1 Теми рефератів

Тема 1. Сутність, принципи і роль страхування

- Сутність, принципи та функції страхування.
- Страхові фонди та форми їх організації.
- Самострахування, його витоки.

Тема 2. Класифікація страхування

- Класифікація страхування: поняття та ознаки класифікації.
- Класифікація за історичними знаками .
- Класифікація за економічними ознаками.
- Класифікація за юридичними ознаками.
- Класифікація за формою організації страховика.
- Класифікація страхування за об'єктами.
- Три системи страхового забезпечення та їх сутність.
- Класифікація страхування за формами проведення.

Тема 3. Страхові ризики та їх оцінювання

- Удосконалення методики розрахунку страхової суми та суми відшкодування у ризиковому страхуванні.
- Дослідження, розрахунки ризикових ситуацій у сільськогосподарській галузі виробництва, а також в інших галузях (будівництві, енергетичній, гірничобудівній, транспортній, екологічного захисту, атомній, хімічній).
- Страхові ризики: поняття, види ризиків.
- Управління ринками. Поняття ризик - менеджменту, його етапи.
- Уникнення ризику. Способи уникнення.
- Класифікація ризиків, характеристика кожного виду.

Тема 4. Страховий ринок

- Зарубіжний і вітчизняний досвід маркетингу в страховому бізнесі.
- Психологія страхової справи.
- Страховий ринок, суб'єкти страхового ринку. Порівняння страхових ринків України і зарубіжних країн.

Тема 5. Страхова організація

- Структура страхового тарифу, засади розрахунків.
- Поняття страхового ринку, його суб'єкти, їх характеристика. Перспективи розвитку страхового ринку.
- Страхові посередники, їх функції. Роль посередників у страхуванні.
- Маркетинг у страхуванні. Реалізація страхових послуг, порядок укладення договору.
- Види страхових компаній. Порядок їх створення та ліквідації в Україні.
- Товариство взаємного страхування, доцільність його створення.
- Ресурси страхової компанії, їх характеристика.
- Структура страхових компаній, філії та представництва.
- Органи управління страховою компанією та їхні функції.

Тема 6. Державне регулювання страхової діяльності

- Державне регулювання страхової діяльності в Україні та в зарубіжних країнах.
- Державне регулювання страхової діяльності. Органи державного нагляду за страховою діяльністю, їх функції.

Тема 7. Особисте страхування

- Страхування життя: світовий досвід, теорія і практика.
- Особисте страхування: страхування життя, його види.
- Страхування пенсії (ренти), правила укладення договору.
- Майнове страхування: суб'єкта об'єкти, страхові події, порядок укладення договору, умови сплати збитків.
- Страхування майна громадян: будівель, споруд тварин та інше.

Тема 8. Майнове страхування

- Майнове страхування: світовий досвід, теорія, практика.
- Удосконалення методики розрахунку страхових тарифів та страхових платежів у майновому страхуванні.

Тема 9. Страхування відповідальності

- Страхування відповідальності: світовий досвід, теорія, практика.
- Страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів в Україні та в зарубіжних країнах.
- Страхування відповідальності власників автотранспортних засобів. Моторне страхове бюро, його функції. Міжнародна система «Зелена картка».
- Страхування відповідальності за неповернення кредитів.
- Страхування відповідальності роботодавців.
- Страхування відповідальності товаровиробників за якість продукції.
- Страхування відповідальності за забруднення довкілля.

Тема 10. Перестраховання і співстраховання

- Перестраховання та співстраховання: сутність, форми, методи, перспективи розвитку в Україні.
- Перестраховання в зарубіжних країнах.
- Методи перестраховання, їх сутність, порівняльний аналіз методів.
- Форми проведення перестраховальних операцій, їх характеристика, переваги та недоліки.
- Співстраховання і механізм його застосування.

Тема 11. Доходи, витрати й прибуток страховика

- Управління фінансами страхової компанії.
- Фінансова діяльність страхових компаній.
- Організація і управління страховими компаніями різних форм власності.
- Оподаткування страхування в Україні й зарубіжних країнах.
- Доходи страховика, їх склад.
- Витрати страховика: їх склад і економічний зміст.
- Прибуток страховика, розподіл прибутку.

Тема 12. Фінансова надійність страхової компанії

- Фінансовий менеджмент у страховій компанії.
- Удосконалення методики оцінки платоспроможності страхової компанії.
- Фінансова надійність страхової компанії. Методи забезпечення надійності страхових компаній в Україні і в зарубіжних країнах.
- Фінансова надійність страхової компанії. Формування забалансового страхового портфеля.
- Методи забезпечення фінансової надійності страхових компаній.
- Платоспроможність страховика, умови її забезпечення. Власні кошти страховика, технічні резерви.
- Показники платоспроможності. Фактичний й нормативний запас платоспроможності, порядок її обчислення.

2.2. Тестові завдання з курсу

Змістовий модуль 1

Базові поняття та основні елементи системи взаємовідносин між страхувальником і страховиком

Тема 1. Сутність, принципи і роль страхування

Дайте визначення таких понять:

Страхування.

Страховик.

Страхувальник (клієнт страхової компанії).

Страховий акт.

Страховий агент.

Страховий внесок.

Страхове відшкодування.

Страхова відповідальність.

Яке поняття характеризує наведене визначення:

- Сукупність економічних відносин між його учасниками із приводу формування за рахунок грошових внесків цільового страхового фонду й використання його для відшкодування збитку й виплати страхових сум.
- Страхова організація (державна, акціонерна, приватна), вона організує формування і використання страхового фонду; виробляє умови страхування, приймає на себе зобов'язання відшкодувати збиток або виплатити страхову суму страхувальнику при настанні страхового випадку (події).
- Фізична (окремі частки громадяни) або юридична особа, яка укладає договір страхування зі страховиком.
- Документ або група документів, оформлених у встановленому порядку, що підтверджують факт, обставину й практику страхового випадку.
- Позаштатний працівник страхової організації, що від імені й з доручення страховика містить договори страхування.
- Плата страхувальника за страхування, що він зобов'язаний внести страховикові відповідно до договору страхування або законом, інакше кажучи, це плата за страхову послугу.
- Сума виплати в покриття збитку при майновому страхуванні й страхуванні громадянської відповідальності страхувальника за матеріальний збиток перед третіми особами.
- Обов'язок страховика виплатити страхову суму або страхове відшкодування.

Оберіть правильну відповідь:

1. Що з наведеного далі охоплюється поняттям «страховий захист»?

- а) здійснення заходів, спрямованих на зменшення страхового ризику;
- б) фінансування витрат на боротьбу із страховою подією;
- в) відшкодування збитків, нанесених стихійним лихом;
- г) збільшення запасів товарів з огляду на сезонність їх виробництва.

2. Який фонд входить до складу сукупного фонду страхового захисту?

- а) резервні фонди підприємств;
- б) кредити банків;
- в) іноземні інвестиції;
- г) немає правильної відповіді.

3. В яких формах виникли перші страховики?

- а) товариства взаємного страхування;
- б) страхового товариства з повною відповідальністю;
- в) акціонерного страхового товариства;
- г) державної страхової
організації.

4. Який з перелічених нижче видів страхування виник першим?

- а) страхування життя;
- б) страхування від вогню;
- в) страхування морських суден;

- г) страхування сільськогосподарських тварин від загибелі;
- д) страхування від нещасних випадків;
- е) страхування вантажів;
- ж) страхування ритуальних витрат.

5. Виберіть принцип страхування з наведеної далі інформації.

- а) максимальна сумлінність сторін страхового договору;
- б) суброгація;
- в) форма власності на об'єкт страхування;
- г) повне відшкодування збитків від діяльності в несприятливих умовах;
- д) повна сплата страхових премій;
- е) відсутність простроченої заборгованості за кредитами.

Тема 2. Класифікація страхування

Дайте визначення таких понять:

Класифікація страхування по об'єктах страхування.

Майнова галузь страхування.

Особиста галузь страхування.

Медичне страхування -

Галузь страхування відповідальності.

Перестраховання і співстраховання

Страхування підприємницьких (економічних) ризиків.

Яке поняття характеризує наведене визначення;

- Система розподілу страхування по галузях, підгалузях і видах, які є ланками класифікації.
- Страхування майна й матеріальних цінностей юридичних і фізичних осіб.
- Страхування рівня життя громадян, їхньої працездатності.
- Страхування здоров'я громадян.
- Відповідальність громадян перед третіми особами.
- Передача страхових ризиків страховиків іншим страховим організаціям.
- Об'єктами страхування є доходи страхувальника, наприклад збиток від простоїв устаткування, упущена вигода й т.д., події, що не відбулися, ризик впровадження нової техніки й технології.

Оберіть правильну відповідь:

1. Класифікація страхування за економічними ознаками — це класифікація за ...

- а) об'єктами страхування;
- б) формами проведення страхування;
- в) статусом страхувальника;
- г) часом виникнення окремих видів страхування.

2. Галузі страхування...

- а) добровільне і обов'язкове;
- б) майнове і страхування життя;
- в) особисте і відповідальності;
- г) всі відповіді правильні.

3. Які існують форми страхування?

- а) добровільне і обов'язкове;
- б) життя і загальне;
- в) особисте, майнове, відповідальності;
- г) всі відповіді правильні.

4. Які види страхування потребують видачі ліцензій державним наглядовим органом?

- а) страхування вантажів й багажу;
- б) страхування автомобілів;
- в) страхування кредитів;
- г) страхування дітей до повноліття;
- д) страхування життя;
- е) страхування відповідальності власників повітряного транспорту (включаючи відповідальність перевізника).

5. Які з перелічених видів страхування згідно із Законом України «Про страхування» є обов'язковими?

- а) страхування засобів водного транспорту;
- б) страхування спортсменів вищих категорій;
- в) страхування кредитів;
- г) страхування заставного майна;
- д) особисте страхування від нещасних випадків на транспорті.

Тема 3. Страхіві ризики та їх оцінювання

Дайте визначення таких понять:

Збиток.

Втрата.

Ризик.

Керування ризиком.

Оцінка ризику:

Попереджувальні (превентивні) методи.

Репресивні методи керування ризиком.

Компенсаційні методи.

Яке поняття характеризує наведене визначення:

- Вираження у грошовій формі результатів несприятливого збігу обставин.
- Матеріальні втрати й фінансові витрати (прямі й непрямі) фізичних або юридичних осіб, що виникають у результаті ліквідації наслідків несприятливого збігу обставин (відновлення порушеного майна, здоров'я, іміджу).
- Ймовірність настання події і загроза збитків.
- Процес мінімізації втрат, які може понести фізична або юридична особа через неконтрольовані події.
- Вибір таких заходів керування ризиком, що сполучали б страхування і методи запобігання збитків; втілення цих заходів у життя і контроль проведення заходів, спрямованих на попередження непередбачених руйнівних подій.

→ Заходи, спрямовані на ліквідацію стихійного лиха, що вже відбувається (боротьба з пожежою, повінню).

→ Самострахування, кредити банку й власне страхування.

Оберіть правильну відповідь:

1. Якими властивостями характеризуються великі ризики?

- а) Імовірність настання ризику;
- б) територія, охоплена ризиком;
- в) охоплена ризиком галузь господарської діяльності;
- г) основні показники виробничої діяльності промислових підприємств;
- д) стихія, що спричинила явище (подію): вода, вогонь, вітер і т. ін.

2. У чому полягає аналіз ризику?

- а) Оцінка ризику;
- б) зменшення ризику;
- в) ідентифікація ризику;
- г) уникнення ризику;
- д) діагностика ризику;
- е) пізнання ризику.

3. Які заходи є етапами ризик-менеджменту?

- а) фінансування;
- б) самофінансування ризику;
- в) уникнення ризику;
- г) страхування;
- д) контроль.

4. Які властивості є критеріями страхувальності ризиків?

- а) випадковість;
- б) можливість оцінювання у вартісних одиницях;
- в) низький ступінь імовірності;
- г) надзвичайно великі втрати.

5. Які риси є критеріями страхування ризиків?

- а) Випадковість;
- б) Можливість оцінки у вартісних одиницях;
- в) немає правильної відповіді;
- г) всі відповіді правильні.

Тема 4. Страховий ринок

Дайте визначення такого поняття:

Страховий ринок.

Горизонтальна інтеграція.

Вертикальна інтеграція.

Диверсифікованість.

Прямі страховики.

Перестраховальники.

Різні об'єднання страховиків.

Страхові посередники.

Яке поняття характеризує наведене визначення:

- Специфічна сфера товарно-грошових відносин, де об'єктом купівлі-продажу виступає страховий захист.
- Зосередження в руках невеликого числа великих страхових компаній все більшого обсягу страхової премії і страхових послуг.
- Проникнення страхових компаній в інші сфери, тісно пов'язані зі страховою справою (банківська, біржова діяльність).
- Розширення сфери діяльності страховика в різних підприємствах інших галузей, що не перебувають у прямого зв'язку зі страховою справою.
- Створені у формі акціонерних товариств, які одержали у встановленому порядку ліцензію на здійснення страхової діяльності, або державні організації.
- «Страховики для страховиків» - організації, які приймають на себе частину великих ризиків за відповідну винагороду.
- Створені з якою-небудь конкретною метою (обмін інформацією, розробка довгострокових програм, координація умов страхування та ін.).
- Страхові агенти і страхові брокери.

Оберіть правильну відповідь:

- 1. Чи існує різниця між такими документами, як «страховий договір», «страховий поліс», «страхове свідоцтво»?**
  - а) так.
  - б) ні.
  - в) так, на окремі види страхування.
- 2. Чи існують законодавчі обмеження на максимальний термін страхування за одним договором?**
  - а) так.
  - б) ні.
  - в) так, на окремі види страхування.
- 3. Хто може припинити дію договору страхування?**
  - а) страхувальник;
  - б) ліга страхових організацій;
  - в) страховик;
  - г) судові органи;
  - д) Укрстрахнагляд.
- 4. Чи можна протягом строку дії договору вносити зміни до його змісту?**
  - а) так.
  - б) ні.
  - в) з дозволу Укрстрахнагляду.

Змістовий модуль 2

Страховий ринок, його державне регулювання, основні види (класи) страхування

Тема 5. Страхова організація

Дайте визначення такого поняття:

Страховик.
Страхова система.
Акціонерне страхове товариство.
Товариство взаємного страхування.
Перестраховальні страхові компанії.
Транспортне страхове бюро.
Урядові страхові організації.
Державна страхова компанія.
Приватна страхова компанія.

Яке поняття характеризує наведене визначення:

- Організація, яка проводить страхування, приймає на себе зобов'язання відшкодувати збиток або виплатити страхову суму; займається створенням і витратою страхового фонду.
- Сукупність страхових компаній, які функціонують у даному економічному середовищі.
- Форма організації страхового фонду на основі централізації коштів за допомогою продажу акцій
- Форма організації страхового фонду на основі централізації засобів за допомогою пайової участі його членів.
- Організації, які приймають у перестраховування ризику інших страховиків і можуть передавати їх багаторазово.
- Юридична особа, яка утримується за рахунок страховиків і займається страхуванням відповідальності власників транспортних засобів.
- Некомерційні компанії, діяльність яких заснована на субсидуванні, спеціалізація - страхування від безробіття, компенсації робітникам та службовцям, професійній непрацездатності.
- Страхові компанії, засновані державою, у вигляді публічно-правової форми.
- Страхові компанії, засновані й приналежні одному власникові або його сім'ї.

Оберіть правильну відповідь:

1. Які з наведених форм підприємств можуть згідно з чинним законодавством претендувати на проведення страхової діяльності?

- а) акціонерне товариство закритого типу;
- б) командитне товариство з 100 % іноземним капіталом;
- в) товариство з обмеженою відповідальністю;
- г) підприємство з 100 % державним капіталом;
- д) приватне підприємство (належить одній особі).

2. Які з перелічених видів діяльності заборонено виконувати страховій компанії?

- а) перестраховувати ризику іноземних страховиків;
- б) купувати для своїх потреб і продавати акції, емітовані комерційними банками;
- в) надавати консультаційні послуги з питань страхування та ризик-менеджменту;

- г) надавати короткострокові кредити страхувальникам, які тривалий час страхують у компанії майнові ризики.

3. Частина тарифу, призначена для покриття витрат на проведення страхування, називається:

- а) брутто-тариф;
- б) нетто-тариф;
- в) навантаження.

4. Плата за страхування, яку страхувальник зобов'язаний внести страховику відповідно до договору страхування, називається:

- а) страховим тарифом;
- б) страховою сумою;
- в) страховою премією;
- г) тантьємою.

Тема 6. Державне регулювання страхової діяльності

Дайте визначення такого поняття:

Закон «Про страхування».

Договір страхування.

Ліцензування страхових операцій.

Ліміт страхування.

Комісія страхова (комісійна винагорода).

Одержувач страхової суми.

Правила (умови) страхування.

Яке поняття характеризує наведене визначення:

- Був прийнятий Верховною Радою України 7 березня 1996 р.
- Угода (юридична угода) між страховиком і страхувальником, що регулює їхні взаємні зобов'язання відповідно до умов даного виду страхування.
- Видача страховим організаціям ліцензії на право проведення операцій страхування.
- Максимальна грошова сума, на яку можна застрахувати матеріальні цінності й страхову відповідальність.
- Винагорода, яку сплачує страховик посередникам (агентам, брокерам, маклерам) за залучення клієнтів на страхування і оформлення страхової документації.
- Особа, якій відповідно до договору виплачується оговорена сума або її частина.
- Один з основних нормативних документів, що визначають умови добровільного страхування.

Оберіть правильну відповідь:

1. Які з перелічених функцій покладено на орган нагляду за страховою діяльністю?

- а) реєстрація страхових договорів, за якими частина ризиків передається на перестрахування нерезидентам;
- б) контроль за платоспроможністю страховиків;
- в) визначення мінімального розміру статутного фонду для страховиків;

- г) опрацювання страхових тарифів;
  - д) затвердження рішень про ліквідацію страхових компаній;
- 2. Стосовно правил страхування компетенція органу нагляду за страховою діяльністю зводиться до:**
- а) реєстрації;
  - б) затвердження;
  - в) перевірки і зауваження по суті, аж до відхилення;
  - г) доповнення або скорочення;
  - д) депонування.
- 3. Чи може посадова особа органу нагляду, яка працює в регіоні, зупинити дію ліцензії на виконання страхової діяльності?**
- а) так;
  - б) ні;
  - в) може після письмового попередження;
  - г) може за погодженням з місцевим органом самоврядування;
  - д) може за погодженням з правоохоронними органами.
- 4. Хто може припинити дію договору страхування?**
- а) страхувальник;
  - б) Ліга страхових організацій;
  - в) страховик;
  - г) судові органи;
  - д) Укрстрахнагляд.
- 5. Відомості про діяльності страховика, поширення яких може завдати шкоди його інтересам - це:**
- а) комерційна таємниця;
  - б) комісія страхова;
  - в) інвестиції.

Тема 7. Особисте страхування

Дайте визначення наступним поняттям

Соціальне страхування.

Пенсія.

Виплати допомоги.

Виплати з безробіття.

Особисте страхування.

Страхування життя.

Медичне страхування.

Яке поняття характеризує наступне визначення:

- Гарантована державою система заходів щодо забезпечення громадян у старості на випадок захворювання, втрати працездатності, підтримки материнства й дитинства, а також для охорони здоров'я членів суспільства в умовах безоплатної медицини.
- Гарантована щомісячна грошова виплата для забезпечення громадян у старості, на випадок повної або часткової непрацездатності, втрати

годувальника, а також у зв'язку з досягненням законодавчо встановленого стажу роботи у сферах трудової діяльності.

- Гарантовані грошові виплати при тимчасовій перерві в роботі, а також компенсації підвищення виплат, викликаних певними подіями.
- Здійснюються за рахунок фондів соціального страхування і позабюджетних фондів сприяння зайнятості.
- Виділяється як окрема велика галузь страхової діяльності, що забезпечує страховий захист громадян або зміцнення досягнутого ними сімейного добробуту.
- Вид страхування, що поєднує в одному договорі кілька самостійних договорів страхування, зокрема три випадки: дожиття до закінчення строку страхування; смерть застрахованого; втрата здоров'я від нещасних випадків.
- Форма соціального захисту інтересів громадян у разі втрати ними здоров'я з будь-якої причини.

Оберіть правильну відповідь:

1. Підотраслі страхування рівня життя громадян:

- а) страхування на випадок відшкодування шкоди, страхування заборгованості;
- б) страхування підприємницьких ризиків, страхування ризику прямих і непрямих втрат доходів;
- в) соціальне страхування, особисте страхування.

2. Страхова премія – це...

- а) винагорода страхувальнику за беззбиткове проходження договору страхування;
- б) оплата послуг страхового брокера;
- в) плата страхувальника за страхування.

3. Утримання страховиком частини раніше оплаченої премії при розірванні договору страхування без поважних причин:

- а) сюрвейєр;
- б) ріторно;
- в) сліп.

4. Особисте страхування охоплює види страхування, що забезпечують страховий захист:

- а) життя громадян;
- б) відповідальності роботодавця перед персоналом;
- в) здоров'я громадян;
- г) домашнього майна громадян.

5. Гарантована державою система заходів щодо забезпечення громадян у старості на випадок захворювання, втрати працездатності, підтримки материнства й дитинства, а також для охорони здоров'я членів суспільства в умовах безоплатної медицини – це...

- а) майнове страхування;
- б) страхування відповідальності;
- в) соціальне страхування;

г) співстрахування.

Тема 8. Майнове страхування

Дайте визначення такого поняття:

Майнове страхування.

Сільськогосподарське страхування.

Транспортне страхування.

Страхування майна юридичних осіб.

Страхування майна фізичних осіб.

Яке поняття характеризує наведене визначення:

- Являє собою систему відносин між страхувальниками й страховиками з надання страхової послуги, коли захист майнових інтересів пов'язаний з володінням, користуванням або розпорядженням майном. Страхувальниками можуть бути як юридичні, так і фізичні особи.
- Страхування сільськогосподарських культур, тварин, іншого майна сільськогосподарського підприємств.
- Страхування вантажів, суден, різних видів автомобільного, залізничного й авіаційного транспорту.
- Страхування майна юридичних осіб, яке не відносять до сільськогосподарського й транспортного страхування.
- Все майно фізичних осіб, у тому числі будови, тварини, домашнє майно, транспортні засоби громадян.

Оберіть правильну відповідь:

- 1. При страхуванні майна страхова сума не повинна перевищувати його дійсної вартості:**
  - а) на момент укладання договору страхування;
  - б) на момент настання страхової події.
- 2. Чи може страхова виплата бути замінена на компенсацію збитку в натуральній формі?**
  - а) так;
  - б) ні;
  - в) так, якщо це передбачено умовами договору страхування;
  - г) немає правильної відповіді.
- 3. Підотрасли майнового страхування:**
  - а) сільськогосподарське, транспортне;
  - б) страхування майна фізичних осіб,
  - в) страхування майна юридичних осіб;
  - г) все перераховане вище.
- 4. Майно підприємства загальною вартістю 20 млн грн застраховане на 10 млн грн. Внаслідок пожежі знищено майна на 8 млн грн. Яку суму страхового відшкодування отримає страхувальник:**
  - а) за пропорційною системою відшкодування;
  - б) за системою «першого ризику»?

5. У майновому страхуванні громадян розрізняють наступні групи об'єктів страхування:

- а) будови, транспортні засоби,
- б) предмети домашньої обстановки (домашнє майно),
- в) тварини,
- г) всі відповіді правильні.

Тема 9. Страхування відповідальності.

Дайте визначення такого поняття:

Громадянська відповідальність.

Страхування професійної відповідальності.

Перевізник.

Франшиза.

Шомаж.

Зелена картка.

Синя картка.

Яке поняття характеризує наведене визначення:

- Має майновий характер: особа, яка заподіяла збиток, зобов'язана повністю відшкодувати збитки потерпілій, тобто третій особі.
- Пов'язане з можливістю пред'явлення майнових претензій до фізичних або юридичних осіб, які зайняті виконанням своїх професійних обов'язків або наданням відповідних послуг.
- Транспортне підприємство, що видає перевізний документ (наприклад, коносамент, квиток і ін.) і здійснює перевезення вантажів або пасажирів.
- Певні частини збитку страхувальника, що не підлягають відшкодуванню страховиком.
- Страхування втрати прибутку та інших фінансових втрат, пов'язаних із припиненням виробництва в результаті настання страхового випадку, наприклад, пожежі.
- Система міжнародних договорів про обов'язкове страхування громадянської відповідальності власників засобів автотранспорту.
- Одержала назву за кольорами і формою страхового полісу, що засвідчує це страхове правоспіввідношення, заснована в 1949 р.
- Угода між страховими компаніями про взаємне визнання договорів страхування громадянської відповідальності власників автотранспорту.

Виберіть правильну відповідь:

1. При страхуванні відповідальності об'єктом виступає:

- а) майно;
- б) відповідальність страхувальника;
- в) фізична або юридична особа;
- г) немає правильної відповіді.

2. Підгалузі страхування відповідальності:

- а) страхування громадянської відповідальності;
- б) страхування якості продукції;
- в) екологічне, професійної відповідальності;

- г) все перераховане вище.
- 3. При страхуванні громадянської відповідальності власників автотранспорту страховик приймає на себе зобов'язання відшкодувати майнову шкоду:**
- а) третім особам;
  - б) всім учасникам дорожнього руху;
  - в) всім власникам автотранспорту;
  - г) немає правильної відповіді.
- 4. Страховик звільняється від відповідальності зробити виплату (страхування громадянської відповідальності власників транспортних засобів) у випадках...**
- а) якщо буде встановлено, що заподіяння майнової шкоди третім особам обумовлено наміром потерпілого;
  - б) якщо буде встановлено, що заподіяння майнової шкоди третім особам обумовлено наміром страхувальника;
  - в) все перераховане вище;
  - г) немає правильної відповіді.
- 5. Зелена картка – це...**
- а) частка участі страховика у страхуванні;
  - б) система міжнародних договорів про обов'язкове страхування громадянської відповідальності власників засобів автотранспорту;
  - в) перелік послуг;
  - г) вартість товару, страхування, фрахту.

Тема 10. Перестрахування і співстрахування

Дайте визначення таких понять:

Перестрахування.

Перестрахувальник.

Перестрахувальна цессія.

Перестрахувальник.

Цедування ризику.

Цедент.

Цесіонарій.

Ретроцессія.

Співстрахування.

Яке поняття характеризує наведене визначення:

- Система економічних відносин вторинного страхування, при якій страховик (цедент) передає частину своєї відповідальності по об'єкту страхування іншому страховику (цесіонарію або цесіонеру) з метою створення збалансованого страхового портфеля.
- Первинний страховик, який передає весь або частину ризику на перестрахування.
- Передача ризику іншій юридичній особі, наприклад, страховому товариству.
- Страховик, який приймає ризики в перестрахування.

- Сам процес, пов'язаний з передачею ризику.
- Перестраховальник, який віддає ризик.
- Перестраховальник, який приймає ризик.
- Наступна передача перестрахованого ризику.
- Страхування об'єкта за одним загальним договором декількома страховиками.

Оберіть правильну відповідь:

1. При передачі ризику на перестраховання комісійні винагороди за перестраховання отримує:

- а) перестраховик;
- б) цедент;
- в) все перераховане вище;
- г) немає правильної відповіді.

2. Страхування об'єкта за одним загальним договором декількома страховиками - це:

- а) співстрахування;
- б) перестраховання;
- в) перестраховальна цессія;
- г) немає правильної відповіді.

3. Форми перестраховання:

- а) факультативна;
- б) облігаторна;
- в) факультативно-облігаторна;
- г) все перераховане вище.

4. «Страховики для страховиків» – це...

- а) страхові брокери;
- б) страхові агенти;
- в) перестраховальники;
- г) сюрвейєри.

5. Передача ризику іншій юридичній особі, наприклад, страховому суспільству – це...

- а) відповідальність цивільна;
- б) перестраховальна цессія;
- в) портфель страховий;
- г) право на регрес.

Тема 11. Доходи, витрати й прибуток страховика

Дайте визначення таких понять:

Доходність страховика по страхових операціях.

Актив страховика.

Актуарні розрахунки.

Прибуток у тарифах.

Прибутковість страхової організації.

Прибуток від інвестицій.

Прибуток від зниження фінансової збитковості.

Прибуток від економії управлінських витрат.

Прибуток страховий.

Яке поняття характеризує наведене визначення:

- Різниця між ціною на страхову послугу (тарифом) і собівартістю її надання.
- Сукупний прибуток від зменшення витрат на ведення справи (управлінські, інкасові).
- Елемент прибутку страховика за рахунок зниження фактичної збитковості страхової суми проти передбаченої в тарифі.
- Прибуток страхового товариства від участі в діяльності нестрахового характеру (крім безпосередньої виробничої, торгово-посередницької і банківської).
- Перевищення доходів над витратами (витратами, включеними в собівартість страхового продукту).
- Елемент тарифної ставки. Заставляється в навантаження і призначений для забезпечення функціонування і розвитку страхової організації.
- Сукупність економіко-математичних і ймовірно-статистичних методів розрахунків тарифних ставок.
- Майно страховика в грошовому вираженні (основні засоби й позаоборотні активи, фінансові вкладення, матеріали, кошти в касі, на розрахунковому рахунку, цінні папери та ін.), частина бухгалтерського балансу.
- Відношення річної суми прибутку до річної суми платежів (страхових внесків, премій).

Оберіть правильну відповідь:

1. Назвіть показники, які будуть використані при обчисленні податку на прибуток від основної діяльності страхової компанії:

- а) прибуток компанії;
- б) валовий дохід від страхової діяльності;
- в) валовий дохід від страхової діяльності за договорами страхування і перестраховування життя;
- г) валові витрати компанії.

2. Страхові резерви, що формуються українськими страховиками:

- а) технічні резерви;
- б) резерв збитків;
- в) резерви належних виплат страхових сум;
- г) резерв збитків, що заявлені, але ще не врегульовані;
- д) резерви із страхування життя;
- е) резерв коливань збитковості.

3. Страхові резерви розміщують згідно з принципами:

- а) тільки прибутковості;
- б) безпечності, прибутковості, ліквідності, диверсифікованості;
- в) безпечності та ліквідності;
- г) немає правильної відповіді.

4. Розрахунковий нормативний запас платоспроможності визначається на основі:

- а) розміру статутного фонду;
- б) надходжень страхових премій і страхових виплат,
- в) страхових премій, сплачених перестраховикам,
- г) кількості страхових полісів.

5. Прибутки від страхової діяльності формують за рахунок:

- а) зароблених страхових премій;
- б) одержаних комісійних винагород за передачу ризиків на перестраховання;
- в) доходів від розміщення тимчасово вільних коштів;
- г) комісійних винагород страховим посередником.

Тема 12. Фінансова надійність страхової компанії

Дайте визначення таких понять:

Платоспроможність страховика.

Страхові резерви.

Фінансова стабільність.

Яке поняття характеризує наведене визначення:

- Безумовна здатність виконувати зобов'язання з виплати страхової суми або страхового відшкодування страхувальникові або застрахованій особі за договорами страхування.
- Відображають розмір не виконаних на даний момент часу зобов'язань страховика по страхових виплатах; відзначена необхідність формування цих резервів з урахуванням певних нормативів.
- Характеризує ряд аналітичних показників, досягається насамперед за рахунок постійного балансування доходів і витрат або перевищення доходів над витратами.

Оберіть правильну відповідь:

1. Фінансова надійність страховика забезпечується:

- а) розміром статутного фонду;
- б) кількістю учасників страховика;
- в) видами страхування;
- г) величиною страхових резервів;
- д) збалансованим страховим портфелем.

2. Виплати зі страхових відшкодувань + витрати на ведення справи + відрахування в резервні фонди =

- а) доходи страхової компанії;
- б) витрати страхової компанії;
- в) балансовий прибуток
- г) немає правильної відповіді.

3. Який показник використовують для характеристики фінансової стабільності страхової компанії?

- а) коефіцієнт Альтмана;
- б) коефіцієнт Коньшина;

- в) обсяг зобов'язань страховика;
  - г) все перераховане вище.
- 4. Страхові платежі + доходи від фінансових вкладень + доходи від інвестицій + надходження з резервів + інші доходи =**
- а) доходи страхової компанії;
  - б) витрати страхової компанії;
  - в) балансовий прибуток;
  - г) немає правильної відповіді.
- 5. Винагорода, яку сплачує страховиком посередникам: агентам, брокерам, маклерам, за залучення клієнтів, - це:**
- а) комерційна таємниця;
  - б) комісія страхова;
  - в) інвестиції;
  - г) все перераховане вище.

3. Поточний і підсумковий контроль знань

3.1. Критерії оцінювання знань і вмінь студентів

Результати поточної навчальної діяльності з дисципліни «Страхування» оцінюють таким чином: усне опитування, виконання практичних завдання, оцінювання результатів самостійної роботи студентів, що подаються у вигляді розрахунково-графічної роботи.

Підсумком вивчення дисципліни для студентів є складання заліку, який оцінюється за двобальною шкалою: «залік» або «незалік».

«Залік» виставляють студенту, який виявив повне знання з поставлених питань, вільно володіння матеріалом, логічно й ґрунтовно відповідає на поставлені запитання, вміє застосувати отримані знання для аналізу й розробки практичної діяльності підприємства, або виявив повне знання з поставлених питань, але припускає логічну непослідовність або не може застосувати отримані знання при практичному розв'язанні завдань. При цьому студент вміє виправити неточності відповіді після зауваження викладача.

«Незалік» виставляється, якщо студент не володіє знанням суттєвих елементів навчального матеріалу, припускається грубих помилок.

В окремих випадках викладач при тестовій формі оцінки знань або при оцінці контрольної роботи може запропонувати студенту обґрунтувати свої відповіді.

3.2. Контрольні питання до заліку з курсу «Страхування»

1. Що таке страхування, його джерела й необхідність?
2. Скільки осіб бере участь у страхуванні?
3. Які найбільш істотні відмітні риси страхування?
4. У чому суть правових відносин страховика й страхувальника?

5. Які основні функції виконує страхування?
6. Чому страхування належить до економічної категорії?
7. Які галузі страхування ви знаєте?
8. У чому зміст ощадної функції страхування?
9. У чому зміст попереджувальної функції страхування?
10. Що включається в поняття «страховий ринок»?
11. Які ознаки лежать в основі структури й класифікації страхового ринку?
12. Назвіть внутрішні фактори, що впливають на стан страхового ринку.
13. Назвіть зовнішні фактори, що впливають на стан страхового ринку.
14. Перелічіть продавців на страховому ринку залежно від виконуваних ними функцій.
15. Розкрийте зміст інституціональної структури страхового ринку.
16. Які поняття й терміни відображають найбільш загальні умови страхування?
17. Які поняття й терміни пов'язані з процесом формування страхового фонду?
18. Які терміни пов'язані з витратою страхового фонду?
19. Якому вітчизняному терміну відповідає іноземний термін «Аварійний сертифікат»?
20. Чим відрізняються функції страховика від функцій андеррайтера?
21. Що таке «страховий внесок» і «страхове відшкодування»?
22. Чим відрізняється поняття «страхування каско» від поняття «страхування карго»?
23. Які основні принципи лежать в основі класифікації страхування?
24. У чому полягає класифікація по об'єктах страхування?
25. Роз'ясніть поняття «галузь страхування» і назвіть основні галузі.
26. На чому заснована класифікація страхування по підгалузям?
27. Які існують форми страхування?
28. Перелічіть основні організаційно-правові форми страхування у закордонних країнах.
29. Перелічіть основні організаційно-правові форми страхування в Україні.
30. Перелічіть основні форми монополізації й концентрації капіталу в страховій справі.
31. Розкрийте особливості організації акціонерних страхових компаній і їхні види.
32. Перелічіть основні підрозділи акціонерних страхових компаній і їхні функції.
33. У чому специфіка роботи товариства взаємного страхування?
34. Які правові документи є основними в страховій діяльності?
35. Розкрийте зміст Закону України «Про страхування».
36. Які функції виконує Уповноважений орган у справах нагляду за страховою діяльністю?
37. Що може служити підставою для відмови у виконанні страхової виплати?
38. У чому суть правових взаємин страховика й страхувальника?
39. Як укладається договір про страхування й що він регламентує?

40. У яких випадках договір припиняє свою дію?
41. Що таке страховий ризик? Які бувають види страхових ризиків?
42. Що таке зони втрат, як вони називаються?
43. Чому ризики діляться на страховані й нестраховані?
44. Що включається в поняття «керування страховим ризиком»?
45. Назвіть методи й етапи керування ризиком.
46. Перелічіть можливі страхові випадки при страхованих і нестрахованих ризиках.
47. Перелічіть можливі страхові випадки при специфічних ризиках.
48. Викладіть суть актуарних розрахунків, яка їх роль у страхуванні?
49. Хто заклав основи актуарних розрахунків?
50. Що означають терміни «тариф» і «тарифна ставка»?
51. Яка структура страхового тарифу? У чому полягає його економічний зміст?
52. Які витрати включають в нетто-ставку?
53. Які витрати включають в брутто-ставку?
54. Які витрати включають в навантаження при різних видах страхування?
55. Яка взаємозв'язок соціального й особистого страхування?
56. У чому відмінність соціального страхування від особистого?
57. У чому суть і зміст особистого страхування?
58. Яка класифікація особистого страхування залежно від різних ознак?
59. Назвіть галузі й підгалузі особистого страхування.
60. Назвіть види страхування, що входять в окремі підгалузі особистого страхування.
61. У чому зміст «змішаного страхування життя» і специфіка розрахунку тарифів?
62. Що являє собою підгалузь «медичне страхування»?
63. У чому сутність майнового страхування?
64. Дайте класифікацію майнового страхування по господарюючих суб'єктах.
65. Перелічіть об'єкти страхування при страхуванні майна громадян.
66. Перелічіть об'єкти страхування при страхуванні промислових підприємств.
67. Розкрийте зміст основний і додатковий договори; укажіть їхню відмінність.
68. У чому особливості розрахунку ставок страхових платежів по майновому страхуванню?
69. Як оцінюють вартість страхових об'єктів у різних видах майнового страхування?
70. У чому полягає головна особливість галузі страхування «відповідальності» і її відмінність від інших галузей страхування?
71. Перелічіть підгалузі страхування відповідальності.
72. Перелічіть види, які існують у страхуванні громадянської відповідальності власників автотранспортних засобів.
73. Перелічіть види в страхуванні громадянської відповідальності перевізника.

74. Розкрийте зміст підгалузі «страхування професійної відповідальності».
75. Що є об'єктом страхування і страховою подією в цієї підгалузі?
76. Що є об'єктом страхування і страховою подією в підгалузі «страхування громадянської відповідальності підприємств - джерел підвищеної небезпеки»?
77. Розкрийте зміст страхування кредитних ризиків.
78. Дайте визначення поняттю «перестраховування», його економічної суті.
79. Хто є учасниками процесу перестраховування?
80. Види договорів перестраховування з погляду різних ризиків.
81. Які розходження пропорційного ризику від непропорційного?
82. Які види пропорційного ризику ви знаєте?
83. Що таке активне й пасивне перестраховування?
84. Що таке співстрахування?
85. Дайте загальну характеристику страхування в зовнішньоекономічній діяльності.
86. Як здійснюється транспортне страхування?
87. Розкрийте зміст правил «Інкотермс».
88. Які найпоширеніші види угод використовуються в міжнародних перевезеннях?
89. Із чого складаються доходи страхової компанії?
90. Із чого складаються витрати страхової компанії?
91. Від чого залежить прибуток і рентабельність?
92. Що таке фінансова надійність страхової компанії?
93. Як забезпечується платоспроможність страховика?
94. Які показники впливають на забезпечення фінансової стабільності страхової компанії?
95. Оцінка платоспроможності страховика.
96. Які страхові резерви формуються українськими страховиками?
97. Наведіть основні фактори підвищення ефективності реалізації страхового продукту.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Аварійний комісар (average adjuster) — фахівець, який за дорученням страховика (іноді із залученням експерта — сюрвейєра) визначає причину, характер і розмір збитків і видає аварійний сертифікат.

Агент страховий (agent) — фізична або юридична особа, яка діє від імені страховика і в межах наданих йому повноважень.

Адендум (addendum) — документ, який є додатком до страхового договору, де зазначаються зміни в умовах страхування.

Акт про нещасний випадок (accident report storm) — документ, що свідчить про настання випадку, належно оформлений і підписаний уповноваженими органами та структурами згідно із законодавством.

Активи страховика (insurer's assets) — кошти страховика (статутний фонд, страхові резерви та інші пасиви).

Актуарій (actuary) — офіційно уповноважена особа, фахівець, який за допомогою методів математичної статистики розраховує страхові тарифи.

Актуарні розрахунки (actuarial calculations) — система математичних і статистичних методів розрахунку страхових тарифів.

Акцепт (acceptance) — згода однієї сторони страхових відносин (страхувальника або страховика) з пропозиціями іншої сторони про укладання договору страхування або перестрахування на умовах, що відповідають цим пропозиціям.

Андеррайтер (underwriter) — висококваліфікована і відповідальна особа страховика, уповноважена виконати необхідні процедури по розгляду пропозицій і прийняттю ризиків на страхування (перестрахування).

Ануїтет (annuity) — договір страхування пенсій або ренти, за яким виплачується визначена річна сума доходу протягом життя ануїтента замість попередньої сплати одноразової страхової премії.

Асисстанс — перелік послуг (у рамках договору страхування), які надаються в потрібний момент через медичне, технічне і фінансове сприяння.

Аудит (audit) — незалежна перевірка бухгалтерської звітності та іншої обліково-звітної інформації про діяльність фірми.

Баратрія (barratry) — навмисне завдання шкоди експлуатантом.

Бенефіціар (beneficiary) — особа, на користь якої страхувальник уклав договір страхування, третя сторона — вигодонабувач (beneficiary) за страховим полісом.

Біндер (binder) — тимчасова форма угоди між страхувальником і страховиком з приводу наступного укладання страхового договору.

Бордеро (bordereau) — перелік ризиків, прийнятих на страхування, у частині, що передається цедентом на перестрахування.

Брокер страховий (insurance broker) — юридична або фізична особа, що має дозвіл виступати посередником між страхувальником і страховиками.

Брутто-премія (gross premium) — загальна сума страхових внесків, визначена на підставі страхової суми і брутто-ставки (страхового тарифу).

Брутто-ставка (gross rate) — сума визначеної нетто-премії і навантаження.

Валове утримання (gross line) — сумарний обсяг зобов'язань, узятих страховиком на свій ризик за всіма договорами страхування.

Взаємність (reciprocity) — умова, згідно з якою цедент перестраховує свої договори в компаніях, які, в свою чергу, власні договори страхування передають йому на перестрахування.

Викупна вартість (cash surrender value) — сума, на яку може претендувати власник полісу зі страхування життя в разі припинення дії полісу.

Вина страхувальника (insurer's fault) — суб'єктивне ставлення юридичної або фізичної особи до своєї протиправної поведінки і її можливих наслідків, що може спричинитися до завдання шкоди.

Відкритий ковер (open cover) — форма автоматичного страхування вантажів на тривалий час без визначення будь-яких загальних лімітів.

Відновлення страхування (renewal of insurance contract) — продовження дії страхових відносин на новий термін.

Відшкодування страхове (insurance indemnity) — сума, що виплачується страховиком за компенсацію збитку, заподіяного страховим випадком об'єктам страхування майна і відповідальності.

Генеральний поліс (general policy) — письмова угода з фіксованою страховою сумою, розмір якої дозволяє покрити страхуванням кілька відправлень вантажів за умови, що про них буде своєчасно декларовано страховикові.

Гудвілл (goodwill) — комплекс заходів, спрямованих на збільшення прибутку компанії без відповідного збільшення активних операцій, включаючи використання кращих управлінських рішень, домінуючу позицію на ринку страхових послуг, нові технології.

Декларація страховика [Заява страховику] (insurance declaration) — заява страхувальника про об'єкт страхування і характер ризику, містить дані про склад, місцезнаходження, вартість, умови зберігання й використання та іншу інформацію щодо об'єктів, які підлягають страхуванню.

Депозит (вклад) (deposit) — кошти, які надаються фізичними чи юридичними особами в управління резиденту.

Детальний сертифікат (detailed certificate) — документ, що містить характеристику кожного випадку перестрахування, прийнятого перестраховиком від цедента.

Дивіденди (dividend) — доходи, отримані суб'єктом оподаткування за корпоративними правами.

Дисклоуз [Повідомлення] (disclose) — норма страхового права, згідно з якою страхувальник зобов'язаний негайно сповістити страховика про будь-які чинники, що можуть мати істотне значення стосовно ризику, прийнятого на страхування.

Диспаша (claims adjustment) — розрахунок витрат, пов'язаних із загальною аварією, який складає диспашер (average adjuster).

Договір страхування (insurance contract) [Поліс (policy)] — письмова угода між страхувальником і страховиком, яка передбачає зобов'язання страховика в разі настання страхового випадку здійснити страхову виплату страхувальнику або іншій особі, на користь якої укладена угода, а страхувальник зобов'язується сплатити страхову премію у визначені строки.

Додаткова комісія (additional commission) — надбавка, що виплачується цеденту на покриття втрат, пов'язаних із залученням нових страхувальників.

Додаткова премія (additional premium) — додатковий страховий внесок, що сплачується страхувальником за те, що до умов страхування вносяться додаткові ризики, або за страхування ризиків з підвищеною небезпекою.

Екседент (surplus) — залишок страхової суми, що створюється зверх власного утримання страховика або перестраховика і повністю надходить у перестрахування.

Ексцедент збитковості (excess of loss ratio) — договір непропорційного перестраховування, що дає змогу страховику захищати себе при певних видах страхування на випадок, якщо наслідки перевищують рівень збитковості.

Ексцедент збитку (excess of loss) — договір пропорційного перестраховування, застосовується страховиками для захисту від великих і непередбачуваних збитків.

Ексцедент перестраховування (excess of loss reinsurance) — пропорційне перестраховування, застосовується тоді, коли ризики, що приймаються на страхування, за розміром страхових сум дуже коливаються.

Ексцедент суми (excess of sum) — ексцедентний договір перестраховування, при якому всі ризики, страхова сума яких перевищує власне утримання цедента, підлягають передачі на перестраховування в межах визначеного ліміту або ексцеденту.

Закон «Про страхування» (Law «On Insurance») — прийнятий Верховною Радою України 7 березня 1996 року, регулює відносини у сфері страхування і спрямований на розвиток ринку страхових послуг, посилення надійності страхового захисту юридичних і фізичних осіб.

Комісія страховика (insurance commission) — винагорода, що виплачується страховиком посередникам (брокерам і агентам) за залучення об'єктів на страхування, оформлення документації, інкасацію страхових внесків, а також за розгляд страхових претензій.

Запас платоспроможності (нетто-активу) (solvency margin) — один з найважливіших показників надійності страховика, визначається як різниця між загальною вартістю майна і сумою нематеріальних активів і загальної суми зобов'язань (суми технічних резервів).

Зароблена премія (earned premium) — частина страхової премії, яка припадає на час, що минув після початку страхового періоду.

Застрахований (insured) — особа, яка бере участь в особистому страхуванні, об'єктом страхового захисту якого є життя, здоров'я і працездатність.

Інвестиції (investments) — довгострокові вкладення капіталу з метою отримання прибутку.

Іррейта (errata) — надпис на страховому документі, що засвідчує виправлення незначної помилки (описки), припущеної при його оформленні.

КАФ (CAF) — умови поставки вантажу, права і обов'язки подібні з умовами СІФ, проте страхування товару не входить в обов'язки продавця.

Квота у страхуванні (quota in insurance) — частка кожного з учасників у договорі перестраховування чи співстрахування.

Кінцевий термін дії полісу (expire date) — дата закінчення покриття полісу.

Клаузула (clause) — застереження, що вносяться в договір страхування.

Коефіцієнт збитків (claims or loss ratio) — показник, що розраховується як відношення оплачених претензій і тих, що підлягають оплаті, до зароблених премій.

Конверсія (conversion) — переведення полісу з одного виду страхування життя в інший.

Контралімент (counteraliment) — отриманий перестраховувальний інтерес.

Контрибуція — право страховика на звернення до інших страховиків, які за переданими полісами несуть відповідальність перед одним і тим же конкретним страхувальником з пропозицією розділити витрати на відшкодування збитків.

Ліквідність (liquidity) — спроможність страховика своєчасно виконувати свої фінансові зобов'язання, передусім сплачувати борги.

Ліцензія на страхову діяльність (insurance license) — документ, що засвідчує право страхової компанії брати на страхування (перестраховування) страхові ризики певного виду. Видається Комітетом у справах нагляду за страховою діяльністю (Укрстрахнагляд), має спеціальну форму і містить обов'язкові реквізити страховика та перелік видів страхування.

Майнове страхування (property insurance) — галузь страхування, в якій об'єктом страхування є майно, що належить юридичним або фізичним особам.

Навантаження (loading) — частина страхового тарифу, призначена для покриття витрат, пов'язаних з веденням страхової справи.

Незароблена премія (unearned premium) — частина премії, що за договором страхування або страховим портфелем припадає на ще не початий або залишок періоду страхування.

Непропорційне перестраховування (non-proportional reinsurance) — форма організації договорів перестраховування, що передбачає відповідальність перестраховика понад обумовлений розмір збитку або збитковості.

Нетто-премія (net premium) — бруто-премія за мінусом навантаження.

Нотис (notice or letter of cancellation) — стаття договору, згідно з якою у випадках, коли один з учасників договору (перестраховик або цедент) матиме намір змінити умови договору або припинити його на наступний рік, він має надіслати своєму партнеру повідомлення про це.

Об'єкт страхування (object of insurance) — конкретний майновий інтерес страхувальника або застрахованої особи (майно, відповідальність перед третьою особою, життя і здоров'я тощо), якому може бути завдано шкоди стихійним лихом, нещасним випадком або іншою страховою подією.

Перестраховальна комісія (reinsurance commission) — винагорода перестраховика цедентові за передачу йому ризику у перестраховування.

Перестраховування — це страхування страховиком ризиків виконання всіх або частини своїх обов'язків перед страхувальником в іншого страховика.

Порто (porto) — поштово-телеграфні витрати, що відносяться кредитними, торговельними та страховими організаціями, а також приватними особами на своїх клієнтів.

Правила страхування (terms and conditions of insurance) — обов'язковий документ на кожний ліцензований вид страхування, погоджений з Укрстрахнаглядом; містить перелік об'єктів страхування, порядок визначення страхування сум, перелік страхових ризиків, термін і місце дії договору страхування, порядок його укладання, права й обов'язки сторін, дії страхувальника в разі настання страхового випадку та перелік документів, що підтверджують ці випадки, порядок і умови сплати страхових сум, термін

прийняття рішення про виплату або відмову щодо відшкодування, умови припинення дії договору і порядок вирішення суперечок.

Претензія (claim) — вимога платежу в розмірі шкоди, завданої страховим випадком, але не більшому за страхову суму.

Прибуток від страхових операцій — різниця між сумою зароблених страхових операцій: відсоткове відношення суми отриманого прибутку до загальної суми страхових платежів.

Припинення дії полісу (suspension of cover (policy)) — термін закінчення страхування. Розірвання страхового договору з ініціативи страхувальника або страховика, смерть страхувальника (застрахованої особи), ліквідація страховика або визнання судовими органами договору недійсним.

Пропорційне перестраховування (proportional reinsurance) — включає договори квотного та ексцедентного перестраховування, згідно з якими перестраховик має свою частку в загальній сумі збитків і загальній сумі премій.

Регрес (regress) — право страховика на висунення у межах фактично сплаченої страхувальнику суми відшкодування збитку, претензії до третьої сторони, яка винна у страховому випадку, з метою отримання від неї компенсації за нанесену шкоду.

Реципієнт — одержувач платежу чи субсидії.

Ріторно (ritorno) — частина страхової премії, утримана страховиком у разі розірвання договору.

Санація (sanation) — система заходів, до яких вдається держава з метою поліпшення фінансового стану і запобігання банкрутству або підвищенню конкурентоздатності тієї чи іншої підприємницької структури.

Синергізм (synergism) — економія та інший вигравш за рахунок поєднання компаній при злитті.

СІФ (CIF) — вартість, страхування, фракт,

Сліп (slip) — страховий документ; що використовується для попереднього розміщення ризику в перестраховиків при підготовці договору страхування.

Співстрахування — це страхування об'єкта за одним спільним договором кількома страховиками.

Співстрахування і перестраховування — дії страховиків, коли прийнятий ризик значною мірою перевищує їх фінансову спроможність і надійність по виконанню своїх зобов'язань перед страхувальниками з перерозподілу відповідальності за взятий на страхування ризик.

Страхова вартість (insurable value) — вартість, що її встановлює страхувальник, оцінюючи об'єкт страхування.

Страхова подія [Ризик] (loss) — подія, передбачена договором страхування або чинним законодавством, з настанням якої виникає обов'язок страховика відшкодувати завдані цією подією збитки або виплатити страхове забезпечення страхувальникові (застрахованій особі, вигодонабувачеві).

Страхова премія (внесок, платіж) (insurance premium) — плата страхувальника страховикові за покриття ризику страхування.

Страхова претензія (insurance claim) — вимога страхувальника (вигодонабувача, іншої третьої особи) про відшкодування страховикові збитку,

спричиненого випадком, що передбачається переліком страхових подій у договорі страхування.

Страхова сума (sum insured) — межа грошових зобов'язань страховика щодо компенсації завданих страховою подією збитків страхувальникові (застрахованому).

Страхове поле — максимальна кількість об'єктів, які можна застрахувати на добровільних засадах.

Страховий акт (insurance act) — документ, що складається за наслідками огляду застрахованого об'єкта, який постраждав від страхового випадку.

Страховий випадок (insured event) — стихійне лихо, нещасний випадок або настання іншої події, при якій виникає зобов'язання страховика сплатити страхувальникові (застрахованому, вигодонабувачеві) страхове відшкодування або страхову суму.

Страховий інтерес (insurable interest) — матеріальна зацікавленість у страхуванні об'єктів, до яких страхувальник має відношення як власник, орендар, перевізник та ін.

Страховий портфель (insurance portfolio) — фактична кількість застрахованих об'єктів або число договорів страхування, що відповідає сукупній відповідальності страховика (перестраховика) за всіма діючими полісами.

Страховий ринок (insurance market) — економічний простір, в якому взаємодіють страхувальники, страхові організації та страхові посередники; характеризується як сфера грошових відносин, де об'єктом купівлі-продажу виступає специфічний товар — страхова послуга.

Страховий фонд (insurance fund) — сукупність натуральних запасів і фінансових резервів суспільства, призначених для попередження, локалізації і відшкодування збитків.

Страховик (insurer) — організація, яка за певну плату бере на себе зобов'язання відшкодувати страхувальникові або особам, яких він зазначив, шкоду, завдану страховою подією.

Страхувальник (insured) — юридична або дієздатна фізична особа, яка уклала договір страхування, сплатила належні внески і має право в разі настання страхового випадку отримати відшкодування в межах застрахованої суми, обумовленої в полісі.

Суброгація — передання страхувальником страховикові права на стягнення заподіяної шкоди з третіх (винних) осіб у межах виплаченої суми.

Суброгація (subrogation) [абандон (abandonment)] — перехід до страховика права вимоги, яке страхувальник має щодо особи, винної у збитках.

Таблиця смертності (mortality (life) table) — статистична таблиця, в якій містяться розрахункові показники, що характеризують смертність населення в різному віці і дожиття при переході від однієї вікової групи до іншої.

Тантьєми (profit commission) — комісія з отриманого прибутку, яку перестраховик щорічно виплачує цеденту за наслідками проходження договорів перестраховування.

Тарифи страхові (insurance tariff) — ставки страхових платежів з одиниці страхової суми за певний період.

Термін страхування (insurance term) — період дії договору страхування.

Технічні резерви (technical reserve) — сукупність резервів незароблених премій (по видах страхування) і резервів збитків.

Третя сторона (third party) — особа, яка не є страховиком або страхувальником за конкретним договором (полісом).

Утримання власне (retention) — обґрунтований рівень страхової суми, в межах якої страховик залишає на своїй відповідальності частину страхових ризиків, а решту передає на перестраховування.

Факультативне перестраховування (facultative reinsurance) — метод перестраховування, при якому страховик не несе ніякої відповідальності перед перестраховиком за передачу ризиків у перестраховування.

Факультативний договір (facultative treaty) — договір перестраховування конкретного ризику.

Факультативно-облігаторний договір (facultative obligatory treaty) — форма договору перестраховування, згідно з яким цедент не має права вибору щодо того, передавати ризик у перестраховування чи ні.

ФОВ (Free on Board — FOB) — умова угоди, де покупець зобов'язаний застрахувати вантаж і сплатити вартість перевезення.

Франшиза (deductible, franchise) — визначена договором страхування частина збитків, яка в разі страхового випадку не підлягає відшкодуванню страховиком. Визначається в сумі або у відсотках до страхової суми.

Шедула (schedule) — основний розділ полісу страхування повітряних суден, містить інформацію про учасників договору страхування, експлуатантів, вигодонабувачів, екіпажні і повітряні судна, що приймаються на страхування, страхові суми, франшизи, терміни страхування тощо.

Шкода (damage) — наслідок порушення прав, що охороняються законом, та інтересів суб'єктів цивільних правовідносин (держави, організацій або громадян).

Шомаж (shomage) — страхування втрати прибутку та інших фінансових витрат, зумовлених призупиненням виробництва внаслідок настання страхового випадку.

Юридичні витрати (leugale expenses) — витрати, що їх здійснює вантажовласник за згодою страховика в зв'язку з юридичними діями проти перевізника з приводу стягнення з нього збитку. Такі витрати підлягають відшкодуванню страховиком.

Юрисдикція (jurisdiction) — відправлення правосуддя, підсудність справи. Має особливе значення у страхуванні ризиків, що виникають у процесі зовнішньоекономічної діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

1. Базилевич В. Д. Страховий ринок України. – К.: Тов. «Знання», КОО, 1998. – 374 с.
2. Балабанов И.Т., Балабанов А.И. Страхование. – СПб: Питер, 2002. – 256 с.
3. Біленчук Д. П., Біленчук П. Д., Залетов О. М., Клименко Н. І. Страхове право України. Підручник для вищих навчальних закладів. – К.: Атіка, 1999. – 368 с.
4. Гинзбург А.И. Страхование. – СПб: Питер, 2002. – 176 с.
5. Закон Украины «Об обязательном страховании гражданско правовой ответственности собственников наземных транспортных средств» от 01.07.2004 г. № 1961-IV
6. Закон Украины «О страховании» от 07.03.96 г. № 85/96-ВР
7. Михайленко О. Організація та облік страхової діяльності: збірник систематизованого законодавства. – Харків: Фактор, 2005. – 632 с.
8. Цуканова В.Я. Страхование: Курс лекций. – 2-е изд., испр. и доп. – Харків: Издательский Дом «ИНЖЭК», 2003. – 128 с.
9. Шахов В.В. Страхование:— Учебник для вузов. — М.: Страховой полис, ЮНИТИ, 2000. — 312 с.

Додаткова:

1. Гвозденко А.А. Основы страхования: Учебник. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 304 с.
2. Ефимов С.Л. Энциклопедический словарь: Экономика и страхование. – М.: ЦЕРИХ-ПЭЛ, 1996. – 528 с.
3. <http://www.ins-club.com> – портал страховиків.
4. <http://www.insur-info.ru> – портал «Страхування сьогодні».
5. <http://www.ukrinsure.com> – портал «Страхування в Україні».

Навчальне видання

Методичні вказівки до самостійного вивчення курсу «**Страхування**» (для студентів заочної форми навчання за напрямом 0501 «Економіка і підприємництво» (6.030504 «Економіка підприємства» і 6.030509 «Облік і аудит») та слухачів другої вищої освіти, спеціальностей 7.050107 «Економіка підприємства» і 7.050106 «Облік і аудит»).

Укладачі: Леонт'єва Юлія Юріївна,
Ковалевська Алла Володимирівна

Редактор: М. З. Аляб'єв

План 2008, поз.123 М

Підп. до друку 14.07.2008 р.	Формат 60×84 1/16
Друк на ризографі.	Ум. друк. арк. 2,4
Тираж 200 пр.	Зам. №

Видавець і виготовлювач:
Харківська національна академія міського господарства
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 731 від 19.12.2001